

POSTANOWIENIE

Dnia 17 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk

w sprawie P.J. sędziego Sądu Rejonowego w O.
po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej
w dniu 17 marca 2023 r.
na posiedzeniu bez udziału stron
wniosku obrońcy o wyłączenie sędziego SN Marcina Krajewskiego od udziału w
rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZB 36/22
na podstawie art. 29 § 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.
U. z 2021 r., poz. 1904 t.j. z dnia 21.10.2021 ze zm.) – dalej: „u.S.N.” i art. 41 § 2
k.p.k. *per analogiam*

postanowił

wniosek pozostawić bez rozpoznania

UZASADNIENIE

W dniu 8 lutego 2023 r. (data wpływu) obrońca sędziego Sądu Rejonowego w O. P.J. w oparciu o art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. i art. 41 § 1 k.p.k. złożył do Izby Odpowiedzialności Zawodowej wniosek o wyłączenie sędziego SN Marcina Krajewskiego od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZB 36/22, której przedmiotem jest tzw. test niezawisłości i bezstronności sędziego Sądu Najwyższego dalej: „SN” Zbigniewa Korzeniowskiego.

W uzasadnieniu wniosku obrońca argumentował, iż sędzia SN Marcin Krajewski został powołany do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego SN postanowieniem Prezydenta RP z dnia 10 października 2018 r. w następstwie

uchwały z dnia 28 sierpnia 2018 r. nr [...] podjętej przez Krajową Radę Sądownictwa ukształtowaną przepisami ustawy o KRS z dnia 8 grudnia 2017 r., co może prowadzić do uznania braku powołania na ten urząd. W ocenie obrońcy powołanie sędziego SN Marcina Krajewskiego do orzekania w Sądzie Najwyższym przy udziale ww. organu oraz jego postępowanie po powołaniu, w indywidualnych okolicznościach sprawy prowadzą do powstania w odbiorze przeciętnej osoby uzasadnionych wątpliwości, co do bezstronności i niezależności sędziego w wymiarze obiektywnym i zewnętrznym.

Sąd Najwyższy – Izba Odpowiedzialności Zawodowej zważył, co następuje.

Wniosek należało pozostawić bez rozpoznania, albowiem jest on niedopuszczalny z mocy ustawy.

Z treści wniosku obrońcy jednoznacznie wynika, iż oparty jest on w istocie na wątpliwościach co do niezawisłości i bezstronności sędziego SN Marcina Krajewskiego w związku z powołaniem go do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego SN na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. i postępowaniem po powołaniu na ten urząd.

Treść i konstrukcja wniosku o wyłączenie ww. sędziego wskazuje więc na to, iż może być on rozpoznany jedynie w trybie art. 29 § 5 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, znowelizowanej ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. (Dz.U. z 2022 r., poz. 1259), zgodnie z którym – dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego (sędziego delegowanego) wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy.

Wskazane przepisy ustawy o Sądzie Najwyższym weszły w życie z dniem 15 lipca 2022 r. i sprowadzają się do ochrony standardu bezstronności oraz niezawisłości sędziego przy wykonywaniu czynności orzeczniczych. Powołane przepisy art. 29 § 4 i 5 ustawy o Sądzie Najwyższym, stanowią *lex specialis* w stosunku do art. 41 § 1 k.p.k. i wyłączają możliwość badania określonych w nim

przesłanek w ogólnej procedurze. Przewidziany tryb tzw. testu niezawisłości ma szczególny charakter, albowiem wniosek o jego przeprowadzenie rozpoznawany jest przez skład pięciu sędziów, zaś na wydane przez sąd w takim składzie postanowienie przysługuje środek odwoławczy, który podlega rozpoznaniu przez skład siedmiu sędziów. Natomiast wniosek o wyłączenie w trybie art. 41 § 1 k.p.k. podlega rozpoznaniu – co do zasady – w składzie jednoosobowym i nie podlega zaskarżeniu. Oznacza to niedopuszczalność oceny w trybie art. 41 § 1 k.p.k. niezawisłości i bezstronności sędziego w odniesieniu do okoliczności towarzyszących jego powołaniu, albowiem przepis ten zawiera ogólną podstawę wyłączenia sędziego podejrzanego o stronniczość (*iudex suspectus*), którą z założenia może być każda okoliczność mogąca wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. Zatem, wskazane instytucje pozwalają na sądową kontrolę bezstronności sędziego, wyznaczonego do rozpoznania konkretnej sprawy, natomiast ich zakres przedmiotowy różni się od siebie. Przedmiotem rozpoznania w trybie art. 41 § 1 k.p.k. może być jedynie wniosek o wyłączenie sędziego oparty na innych – niż określone w art. 29 § 4 i 5 cyt. wyżej ustawy o Sądzie Najwyższym – przesłankach.

Rozpoznanie takiego wniosku w oparciu o art. 41 § 1 k.p.k. skutkowałoby bezwzględną przesłanką odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. oraz stanowiłoby niedopuszczalne obejście instytucji tzw. testu niezawisłości i rażące naruszenie przysługujących stronom uprawnień (możliwość zaskarżenia, złożenia pisemnego wyjaśnienia przez sędziego). Niedopuszczalne jest więc alternatywne jego rozpoznanie w trybie art. 41 § 1 k.p.k., albowiem sprzeciwia się temu wprowadzony przez ustawodawcę szczególny tryb i mechanizm w zakresie jego rozpoznania.

Zauważyć przy tym należy, że także przed rzeczoną nowelizacją przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym, Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 4 marca 2020 r., P 22/19 (Dz.U. z 2020 r. poz. 413), stwierdził, że art. 41 § 1 w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a ustawy z 12.05.2011 r. o Krajowej Radzie

Sądownictwa (Dz.U. z 2021 r. poz. 269), jest niezgodny z art. 179 w zw. z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP. Utrwalona linia orzecnicza Trybunału Konstytucyjnego stwierdza, że niekonstytucyjne, a zatem niedopuszczalne, jest rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego, który obejmuje zarzuty odnoszące się do okoliczności jego powołania (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 2 czerwca 2020 r., P 13/19; z 23 lutego 2022 r., P 10/19; z 10 marca 2022 r., K 7/21).

Ponadto podkreślić należy, iż zgodnie z treścią art. 41 § 1 k.p.k. sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. Przepisy Kodeksu postępowania karnego nie określają, co należy rozumieć pod pojęciem „sprawy”, lecz wykładnia tego sformułowania dokonana została w orzecznictwie sądowym. W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, iż wniosek o wyłączenie sędziego na podstawie istnienia okoliczności mogących wskazywać na brak bezstronności sędziego można złożyć w odniesieniu do tego sędziego, który rozstrzyga sprawę w jej głównym, zasadniczym nurcie, a więc w tej części, która stanowi przedmiot danego postępowania, a nie w kwestiach ubocznych, wynikających z reguły z konieczności wydawania określonych orzeczeń co do kwestii, które muszą niejednokrotnie pojawić się w toku trwającego zasadniczego przedmiotu postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2013 r., V KK 156/13, LEX nr 1408253). Podobny pogląd Sąd Najwyższy wyraził w postanowieniu z dnia 23 czerwca 2008 r., sygn. WD 1/08 (LEX nr 436477) stwierdzając, iż w art. 42 § 4 k.p.k. ustawodawca zawarł szczególną podstawę prawną wyłączenia sędziego, wykluczającą dopuszczalność orzekania w tej kwestii przez sędziego, którego wyłączenie dotyczy. Jednocześnie z analizy treści tego przepisu w aspekcie art. 40 i art. 41 § 1 k.p.k. jednoznacznie wynika, że wyliczane w tych ostatnich przepisach okoliczności dotyczą wyłączenia sędziego "wyznaczonego do udziału w sprawie", przy czym "sprawą" w tym przypadku jest postępowanie zmierzające do rozpoznania i orzekania o głównym przedmiocie procesu, a nie w odrębnie uregulowanej kwestii wyłączenia sędziego (zob. też postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 listopada 2004 r., V KK 195/04, OSNKW 2005, z.1, poz. 5; z dnia 17 lutego 2010 r. WD 3/10, R- OSNKW 2010/1/355; z dnia 1 października 2009 r., II KK 52/09, Lex 532381; z dnia 12

czerwca 2012 r., III KO 34/12, OSNKW 2012, z. 11, poz. 116; z dnia 9 stycznia 2019 r., IV KK 723/18, LEX nr 2604050).

Także w orzecznictwie sądów powszechnych prezentowany jest pogląd, iż wniosek o wyłączenie sędziego na podstawie istnienia okoliczności mogących wskazywać na brak bezstronności sędziego można złożyć w odniesieniu do tego sędziego, który rozstrzyga sprawę w jej głównym, zasadniczym nurcie. Z analizy art. 42 k.p.k. w aspekcie art. 40 k.p.k. i art. 41 § 1 k.p.k. jednoznacznie wynika, iż wyliczone w tych ostatnich przepisach okoliczności dotyczą wyłączenia sędziego wyznaczonego do udziału w sprawie, przy czym "sprawą" w tym przypadku jest postępowanie zmierzające do rozpoznania i orzekania o głównym przedmiocie procesu. Gdyby przyjąć odmienne założenie, wniosek o wyłączenie sędziego rozpoznającego wcześniejszy wniosek o wyłączenie członków składu orzekającego potencjalnie skutecznie blokowałby możliwość rozpoznania sprawy, gdyż (gdyby strona ponawiała go w odniesieniu do kolejnych sędziów rozpoznających kolejne analogiczne wnioski) uniemożliwiałby wyznaczenie któregośkolwiek sędziego wymienionego w tym nieskutecznym procesowo wniosku. Jedynym racjonalnym wyjściem z zaistniałej sytuacji jest pozostawienie tak złożonego wniosku bez rozpoznania. Instytucję pozostawienia bez rozpoznania należy zastosować także wtedy, gdy wniosek o wyłączenie danego sędziego zostanie złożony w odniesieniu do sędziego, który rozstrzyga wcześniej złożony wniosek o wyłączenie innego sędziego (sędziów). Wszak, w takim wypadku również nie ma potrzeby odnosić się do niego merytorycznie, a pozwala na to art. 41a k.p.k. stosowany *per analogiam* (postanowienie

Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 lutego 2019 r., II AKz 415/17, LEX nr 2757915).

Przenosząc powołane judykaty na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, iż postępowaniem „w nurcie głównym” jest sprawa o sygn. akt I ZSK 24/22, w której sędzia P.J. występuje w charakterze obwinionego. Natomiast postępowanie w przedmiocie wniosku o wyłączenie sędziego SN Zbigniewa Korzeniowskiego w trybie art. 29 § 5 u.S.N. - zarejestrowane pod sygn. I ZB 36/22 – ma charakter incydentalny w stosunku do głównego nurtu postępowania, a zatem nie stanowi sprawy w rozumieniu art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 128 p.u.s.p. W oparciu o

powołane wyżej orzecznictwo stwierdzić należy, iż także z tego względu niedopuszczalny jest wniosek o wyłączenie sędziego SN Marcina Krajewskiego mającego rozpoznać w postępowaniu incydentalnym wniosek o wyłączenie SSN Zbigniewa Korzeniowskiego.

Skoro przepisy postępowania nakazują pozostawić bez rozpoznania niedopuszczalny procesowo wniosek strony o wyłączenie sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k., a taka sytuacja ma miejsce w przypadku określonym w art. 41 § 2 k.p.k., gdy wniosek ten zostanie zgłoszony po rozpoczęciu przewodu sądowego – to również w przypadku stwierdzenia niedopuszczalności wniosku o wyłączenie sędziego z przyczyn podanych powyżej, należy postąpić podobnie.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy pozostawił wniosek bez rozpoznania.